tukas, 12 pjūklų medžiui apdirbti, 4 kaltai, 14 šoninių gremžtukų, 43 dirbinių nuolaužos, 1 vienagalis skaldytinis.

Gyvenvietėje aptikti du akmeniniai kapliai (pav. 2 abu įtveriamieji. Vieno plokščiosiose pusėse įgręžtos duobutės įtvarai. Be to, rastos trikampio formos akmeninis tinklo pasvaras ir 6 galąstuvų fragmentai.

Apie židinius ir kultūriniame sluoksnyje aptiktos 726 Narvos (Piestinios tipo) kultūros viduriniojo etapo puodų šukės. Iš jų 34 ornamentuotos apvalių, keturkampių grūdelio formos, duobučių įspaudėliais, apvijomis. Puodai sma iliadugniai, I, C, CS, S formos kakleliais.

Pagal aptiktą inventorių Žeimenio 1-ma gyvenvietė datuojama III tūkstantmečio pr.m.e. viduriu.

Algirdas Girininkas

SENOJO ŽVALVARIO AMŽIAUS KRETUONO I C GYVENVIETĖ

Kretuono I C gyvenvietė aptikta 1978 m. MA II Kretuono archeologinės ekspedicijos. Ji yra Švenčionių rajono Švenčionėlių apylinkėje, 1 km į V nuo Reškutėnų kaimo, R Kretuono ežero pakrantėje, prie bevardžio upelio žiočių. Gyvenvietėje per 7 tyrinėjimų sezonus ištirtas 800 m^2 plotas, kuriame aptikti 2 kultūriniai sluoksniai: Kretuono I A - virvelinės keramikos, ir Kretuono I B - viduriniojo neolito Narvos kultūros gyvenvietė.

1986 m., vėlai rudenį, gyvenvietės 1,4 ha plotas P dalyje buvo suartas. 1987 m. išarto ploto paviršiuje surinkta daugiau kaip 400 įvairių laikotarpių (nuo viduriniojo neolito iki žalvario amžiaus) titnaginių, kaulinių, raginių, akmeninių dirbinių. 1987 m. buvo tyrinėjamas labiausiai pažeistas ir suardytas žalvario amžiaus kultūrinis sluoksnis Kretuono ežero

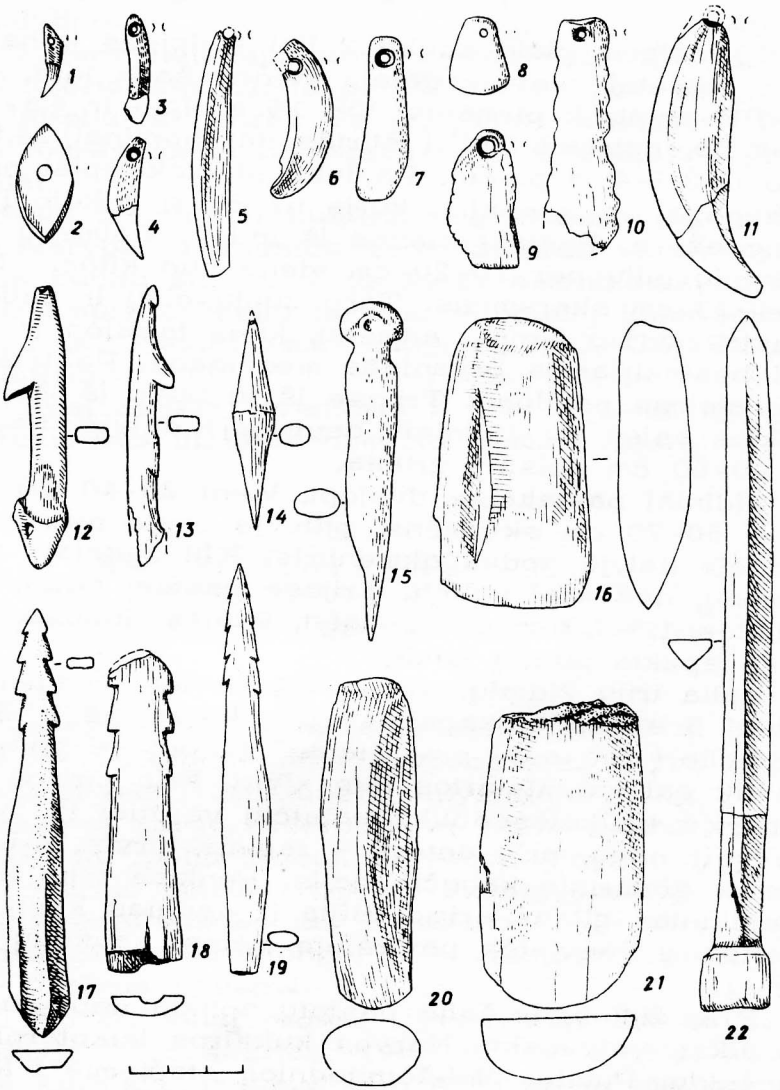
pakrantėje. Ištirtas 576 m^2 plotas. Kultūrinis sluoksnis, vietomis iki 1,2-1,35 m storio, atsidengė tuoj po velėna.

Tyrinėtame plote aptikti 2 ilgi stulpinės konstrukcijos pastatai, stovėję galais vienas šalia kito. Abu ŠR-PV kryptimi: pirmasis 30° 16 m ilgio ir 4,1-4,5 m pločio, antrasis 60° (ištirtas dar nepilnai) 14,8 m ilgio ir 3,7-4 m pločio. Pastatai stačiakampiai, orientuoti pagal vagą upelio, kuris už 50 m įtekėjo į Kretuono ežerą. Pastatų sienos iš dviejų statmenų įkaltų kuolų eilių per 10-20 cm viena nuo kitos. Kuolai 4-23 cm skersmens. Tarp kuolų eilių ir šalia jų aptikta medžio žievių, akmenų, kitos tamsios ir sunkiai beatskiriamos organinės medžiagos. Pastatai turėjo atsiras patalpas. Trijose iš jų buvo iš molio plūktos aslos su židiniais centrinėje dalyje. Pastatai 40-60 cm įleisti į gruntą.

Židiniai pastatuose dvejopi. Vieni 25-40 cm gylio ir 50-70 cm skermens, pjūvyje ovalo formos, viršutinėje dalyje apdėti akmenimis. Kiti židiniai be akmenų, nežymiai įgilinti. Trijose pastatų patalpose aptiktos 1,3-1,7 m gylio, matyt, ūkinės duobės, kuriose aptikta puodų šukių.

Šalia trijų židinių, dviejų ŠR pastate ir vieno PV, aptikti 5 savotiški kapai. 45-60 skersmens ir 50-70 cm gylio (nuo aslų paviršiaus) duobutėse palaidotos tik galvos, atskirtos nuo kūno. Prie pirmos ir ketvirtos kaukolės aptikti kabučių vėriniai iš gyvulių dantų ir nagų, prie antros - raginis kirvis, prie trečios - gintarinio kabučio dalis. Penktas toks kapas apnaikintas gilaus arimo. Būta ir daugiau kapų, nes išarios gyvenvietės paviršiuje mėtėsi kaukolių fragmentų.

Prie židinių ir šalia pastatų aptikta daugiau kaip 36 tūkst. vėlyvosios Narvos kuktūros laikotarpio puodų šukių. Puodai plokščiadugniai, stačiomis I formos sienelėmis ir kakleliais, nežymiai brūkšniuotu paviršiumi. Paviršius ir vidinės pusės puoštos labai įvairiu ir sudėtingu ornamentu iš negilių duobučių, štampelių, įkartėlių, šukinių, tariamų šukinių, virvučių įspaudų.

3 pav. Kretuono 1 c gyvenvietė. Kaulo ir rago dirbiniai

Aptikta ir ankstyviausios brūkšniuotosios keramikos, kuri forma ir molio mase nesiskiria nuo vėlyvosios Narvos kultūros keramikos. Šių puodų paviršius išsiskyrė ornamentu. Vienas iš išskirtinių ornamentikos motyvų yra medžių šakų su lapais, medžių šakų be lapų motyvai. Kiti puodai nuo kaklelių briaunos brūkšniuoti vertikaliais, taisyklingais brūkšniais.

Gyvenvietėje gausu kaulo ir rago dirbinių (pav. 3): įtveriamieji kirviai, vienašoniai ir dvišoniai žeberklai, žeberklai su viena užbarzda ir sustorintu pagrindu, sąnarinės ylos, kaltai, raginės rankenėlės, kapliai, skobteliai forma artimi aptinkamiems ankstyvuosiuose piliakalniuose.

Titnaginių dirbinių surinkta daugiau kaip 700 vienetų: ietigaliai lapo formos, trikampiai širdiški ir lancetiniai strėlių antgaliai, grandukai, kaltai, gremžtukai, kirviai gludintais ašmenimis, grąžtai ir peiliai yra labai taisyklingų formų.

Tarp akmeninių dirbinių aptikta metalo liejimo forma iš dviejų plokščių akmenų, kurių plokštumose iškalti simetriški netaisyklingos V formos grioveliai. Viename akmens šone yra skylutė skystam metalui - variui (?) pilti.

Kultūriniame sluoksnyje, ypač atskirų pastatų patalpose, aptikta daug kabučių iš kaulo bei rago, žvėrių dantų, gintaro. Aptiktos gyvulių ir žvėrių galvų figūrėlės-kabučiai, du antropomorfiniai kabučiai.

Pagal radinius Kretuono I C gyvenvietė datuojama XV-XIV a. pr.m.e. - senuoju žalvario amžiumi.

Algirdas Girininkas, Vytautas Straižys, Jonas Vaiškūnas

MINTAUČIŲ IR BALTŲJŲ LAKAJŲ EŽERŲ (MOLĖTŲ RAJ.) GYVENVIETĖS

1963 m. melioruojant Molėtų raj. Suginčių apyl. Mintaučių kaimo laukus, buvo kasamas magistralinis griovys tarp dviejų Dumblio vardais vadinamų ežerų.